

Gündelik hayat nesnesinin duygusal aktarımlarda sanata dâhil edilmesi

The inclusion of everyday life object in art in emotional transfers

Gül AYDIN^{1*}

¹ Giyim Üretim Teknolojisi Programı, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye.

gul.avdin@batman.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 29.05.2023

Bölüm/Section: Güzel Sanatlar/Plastik Sanatlar

Kabul Tarihi/Accepted: 09.06.2023

Araştırma Makalesi/Research Article

Özet

Günümüz dünyasının nesnelere tarafından hızlı bir biçimde kuşatılması ve “şey”lerin sıradanlaşarak seri biçimde “yeni”nin üretildiği bir süreçte eskiyle bağı kurulan nesnelere çok çabuk tüketilerek değişmesi sanata da yansımıştır. Sanatta kullanılan malzemenin bugün baş döndürücü bir şekilde hızlıca değişimi sanatın güncel konularından birini oluşturmaktadır. Sanatçının bu değişim karşısında varlığını sürdürebilmesi için malzeme arayışı onu gündelik hayat nesnesine yönlendirmiştir. Sanatçı duygularını ifade etmek için daha güçlü etkiye sahip bir nesne ile geçmişini ve bugünü bir araya getirebilmek ve duygularını ifade edebilmek çabası içindedir.

Sanatçıların sanatın biçimsel ve anlamsal dönüşümü üzerine sanat malzemesinin sınırlarının sorgulanması 1920’lerden günümüze kadar uzanır. Biçimin içerik ile birlikteliğini ifade edecek malzeme ve sınırlar sorgulanarak sanatsal yaratımda gündelik hayat nesnesinin de sanata dâhil edilerek ifadeyi güçlü kılması çabası sanatçılara birçok yeni yöntem ve nesneyi denemeleri yönünde bir zorunluluğa dönmüştür. Sanatçının, sanatın dinamiklerini algılaması üzerine gelişen bir bakış açısı ile sanatsal olarak dışavurumunda sanat ve gündelik yaşam nesnesi arasındaki sınırları çökererek aşmaya çalıştığı söylenebilir. Bu makale kapsamında, örnek sanatçıların eserleri üzerinden, sanatsal bağlamda üretmek ve duyguların algılama biçimini gerçekleştiren nesnelere, gündelik yaşam nesnelere seçerek, ürettiği sanat yapıtlarını kendi iç dünyasındaki tarihsel süreçte kurduğu duygusal bağ ile içinde bulunduğu toplumsal, kültürel, sosyo-politik, ekonomik, vs. değişimler incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre yazılı ve görsel literatür taraması yapılarak örnek sanatçıların içinde bulunduğu ruhsal durum ve toplumsal yapı temelinde, dönüşüm sürecindeki sosyal ve duygusal mekanizmaların etkisiyle kendi başına sanatsal bir anlamı olmayan nesnelere sanatçı tarafından nasıl dönüştürüldükleri ve hangi şartlarda ortaya koyuldukları ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, sanatçı, yaratım, sanatsal ifade, nesnenin dönüşümü.

Abstract

In a process where today's world is rapidly surrounded by objects and "things" become ordinary and "new" is produced serially, the change of objects, which are connected with the old, by being consumed very quickly, is also reflected in art. The rapid change of the material used in art today constitutes one of the current issues of art. In order for the artist to survive in the face of this change, the search for material has led him to the object of daily life. In order to express his feelings, the artist is in an effort to bring together the past and the present with an object with a stronger effect and to express his feelings.

The questioning of the limits of art material on the formal and semantic transformation of art by artists dates back to the 1920s. The effort to strengthen the expression by including the daily life object in art by questioning the materials and boundaries that will express the unity of the form with the content has turned into a necessity for the artists to try many new methods and objects. It can be said that the artist is trying to overcome the boundaries between art and everyday life object in his artistic expression, with a perspective that develops on his perception of the dynamics of art. Within the scope of this article, the objects that produce in an artistic context and realize the perception of the senses through the

* Yazışılan yazar/Corresponding author: Gül AYDIN

¹ orcid.org/0000-0003-1830-681X

DOI: <https://doi.org/10.56723/dyad.1304988>

works of exemplary artists, by choosing from the objects of daily life, the emotional bond that he produces in the historical process of his inner world and the social, cultural, socio-political, economic, etc. changes have been studied. Accordingly, by scanning the written and visual literature, on the basis of the mental state and social structure of the exemplary artists, it has been tried to express how the objects that do not have an artistic meaning on their own are transformed by the artist and under what conditions they are revealed by the influence of the social and emotional mechanisms in the transformation process.

Keywords: Art, artist, creation, artistic expression, transformation of object.

1. Giriş

İnsan doğayla karşı karşıya kaldığı andan itibaren nesnelere üretmeye başlamıştır. Başlangıçta hayatta kalabilmek için doğa karşısında üretilen nesnelere daha sonra belirginleşen ihtiyaçlara göre şekillenmiştir. Zamanla insanın içinde yaşadığı dönemleri sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve duyu durumlarına göre yaşantıları hakkında bilgi verici göstergelere dönüşmüştür. Nesnelere, insanların yaşadığı toplumsal ve bireysel dönüşümler karşısındaki diyalektik ilişkilerin zaman içerisinde nasıl değiştiklerine de dikkat çeker.

Kişisel bir ifade ile duyguların ifadesinin ürünü olan sanat eserinin ortaya konmasında sanatsal estetiğin değeri olarak sanata dâhil edilen malzeme kriterlerinin değişimi Yunan sanatı ile görülmeye başlar. Sanatta malzeme arayışı 19. yüzyılda Romantizm ile zirveye ulaşır. Gündelik konulara sanatta yer verilirken duyguların aktarımında gündelik konuların gündelik hayat nesnesi alternatifleriyle hızla işlenmeye başlar. Birçok sanatçı yaşadığı toplumu ve içinde bulunduğu ruh halini bu şekilde ifade etmeye başlar.

Sanatçıların malzeme arayışında duygunun ifadesinin güçlü kılınmasında kullandıkları nesnelere çeşitliliği her geçen gün artmaktadır. Bir sanatçının ortaya koyduğu sanat eserinde, eserin duyguyu içermesi ve hayal gücünün de göz önüne alınmasıyla, kullanılan teknik ve yöntemlerin yanı sıra kullandığı malzemenin de sınırlarını sorguladığı söylenebilir. Sanatçının kendi deneyimlerini ifade ederken ilham aldığı duyguların yaşam yoluyla uyanması sonucunda ürünü dönüşen ve görselleşebilen bu duygular izleyiciye de aktarılır. Bu aktarımda deneyim sanatsal bir yolla paylaşılır. Sanatçının görselleştirerek aktarmaya çalıştığı duygular başkaları tarafından da deneyimlenir. Sanatsal bir eyleme dönüşen bu duygusal aktarım sanatçıyı ve izleyiciyi birbirine bağlar.

Sanat insani bir faaliyettir ve deneyimlenmiş duyguların bilinçli bir şekilde dışsal işaretler kullanılarak ifadesinde, sanat ürününü ortaya koyacak olan malzemenin duyguyu ifade güçlülüğü, başkalarının da alımlama ve etkilenme sonucunda bu duyguların deneyimlenmesini içerir. İnsanlar arası etkileşim olarak görülebilen nesnelere kültürel değerlerin taşınması ve yaşamdan izler sunan bir iletişim aracına döner. İnsanın iç ve dış dünyanın karşılaşması halinde ortaya çıkan duyu yoğunluğunun bir nesneyle ifade edilmesi bir mesaj niteliğindedir. Derinlerden gelen bu mesaj insanın kimliğinin de göstergesi haline gelir. Kendisi ve diğerleri arasında bir köprü oluşturan bu mesajlar bir iletişim kanalı olmaktadır. Kişinin nesneyi sanatsal bağlamda kullanırken asıl işlevinden soyutlayarak kendisiyle nesne arasında bir bağ kurar ve yeni bir anlam dönüşümüne uğratarak eski anlamının dışında yeni bir anlam yaratır. Sanatçı yeniyi yaratırken, yaratıcı edimini harekete geçerek dış dünyayı nasıl algıladığını ortaya koyması açısından kendisini ifade edebileceği bir nesneye yönelmesi ve bu nesnenin kendi yaşantısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu sanatsal bir dille ortaya koyar. Sanat dünyasında biçim ve anlam üzerine sanatın sınırlarını sorgulayan sanatçılar sanatın ve sanat nesnesinin kabuklarını kırmak amacıyla sanat dışı nesnelere sanata dâhil ederek yeni bir anlam dönüşümü üzerine bir tavır sergiledikleri söylenebilir.

2. Duygusal ifadelerin nesnelere üzerinde sanatsal aktarımı

Daha önceleri sanatçının dış dünyayı olduğu gibi yansıtması sanatın temsil anlayışının çeşitlenmesiyle ve zamanla sanatçıların sanat uygulamalarında nesneye bakış açısını da değiştirmiştir. Yeni temsil yöntemlerine toplumsal olaylar sonucunda toplumsal yapıdaki değişimler, siyasi yapılanmalar, sosyo-ekonomik yapı bilim ve teknoloji, endüstri vb. alanlardaki gelişmeler de etkili olmuştur. Özellikle 20. Yüzyıl başlarında gündelik yaşam nesnelere üretim amaçlarının dışında sanata dâhil edilerek kullanılması üretim ve tüketim kültürünün de bir yansımasıdır. Biçim ve kavrayışın dışında düşünce ve fikrin ön plana çıktığı bu dönemde salt biçimselliğin ötesinde sanat artık bir eyleme dönüşmeye başlamıştır. Bu çağda yenilikçi bir düşünce yaklaşımıyla geleneksel malzemeyi biçimlendiren yöntemlerin dışında farklı malzeme ve biçimlendirme yöntemleriyle farklı tekniklerin ön plana çıkarılarak denenmesi görülmeye başlamıştır. Endüstri devriminin de etkisiyle günlük yaşama dâhil olan malzemenin çeşitliliği ve teknik olanakların artması bu değişimin gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Endüstri devrimiyle belirgin bir biçimde göze çarpan üretim bandındaki hızlı artış ile gündelik yaşama katılan çok çeşitli nesnelere sanatçıların yaratma sürecinde başvurdukları birer malzeme haline dönüşmeleri, kendi anlamları dışında taşıdıkları yeni anlamlarıyla ve yeni bir bakış açısıyla duyguların dışı vurulmasında aracılık eden yeni bir imge haline dönüşmüştür.

İnsan nesneyle ilişkisini her anlamda olduğu gibi sanatsal yaratımlarda da sürdürmüştür. Gelişen dünya karşısında sanatsal durumlarda değişim göstermektedir. İnsanın yaşamına yön veren nesnelere sanata da yön vermiştir. Sanatçı içinde yaşadığı dünyayı daha derin ve anlamlı kılmak için yeni arayışı devam etmiştir. Duygularını, coşkularını yaşantılar yoluyla bağ kurduğu nesnelere ifade etme isteği gün geçtikçe artmıştır. Sanatçı kendini keşfetmeye çıktığında algılarının

harekete geçmesiyle ifadeyi güçlü kılacak nesnelerin gizli kalmış tözlerini de açığa çıkarmak için çevresini kuşatan nesnelerin bilinen genel geçer tanımlarının yanı sıra duyguları ifade ederken kişiden kişiye değişik biçimde algılanabilen işlevi de değerlendirilmiştir. Sanatçının nesneyi tanımlamasının dışında yeniden anlamlandırma ve algılama durumu söz konusudur.

Sanatçı sanatsal yaratım sürecinde hem içinde yaşadığı dünyada hem de kendi iç dünyasında konumlandığı nesnelere seçer. Bu nesnelere, taşıdıkları anlamın yanı sıra sanatçının yaşadığı bir dönemde belli bir zaman dilimine de işaret etmesi açısından önemlidir. Geçmişi ve bugünü birleştiren bu nesnelere sanatçı ile birlikte izleyicinin de duygularını, belleğini ve yaşanmışlıkları harekete geçirmeyi amaçlar. İmge durumuna geçen bu nesnelere kullanım amaçlarının dışında sanatçının belleğini, geçmiş yaşantısının izlerini de bugüne taşımaktadır. Sanatçının dünyayla iletişim kurarken kullandığı bu nesnelere artık bir iletişim aracına dönüşmüştür. Sanatçı içinde yaşadığı dünyada belleğinde yer edinen anılarını, farklı malzemeler ve gündelik yaşam nesnelere üzerinden bugüne yansıtır. Sanatçının nesneyi uğrattığı anlam dönüşümüyle asıl işlevinden uzaklaştırarak kültürel, politik, toplumsal yapılanma, güç, iktidar vs. gibi birçok yan anlam da yükleyerek yeniden kurgulayarak sanatsal yaratımlarında kullanmaya başlar.

Sanatçı yaratıcı düşünme süreçlerinde iç dünyasında yaşadığı duygusal ve psikolojik süreçlerin analizini dışarıya aktarırken fikirlerini biçime dönüştürmek için malzemeye yönelir ve bir biçim arayışına girer. Sanatsal yolla özgül düşüncesini şekillendirmek için yaratıcı yönüyle bilinçaltını harmanlayarak seçtiği nesnelere ile aktarmak istediklerini simgesel biçimde anlamlı yapılaraya dönüştürür. Amacına uygun olarak bulduğu fiziksel biçimler ile bir form yaratır. Bu form artık sanatçının duyu ve düşüncelerine vücut kazandıran malzemenin biçimlenmiş bedeni olacaktır. Malzeme en az fikir kadar önemlidir. Sanatçı belirlediği ifadeyi, eserin içinde barındırdığı anlamı en iyi aktaracak olan malzemedir. Sanatçının seçtiği malzeme ile kendi ifadesini özür kılmakla birlikte yeni sanatsal hareketlere ve yeni ifade biçimlerine önayak olduğunu söylemek yerinde olur.

Yaşadığı dönemin sanat ve nesnesinin sınırlarını sorgulayan Marcel Duchamp "Pisuar" ile estetik sanat anlayışına karşı çıkarak sanatın göz hazzına değil zihne hizmet eden bir konsepte çekmeyi amaçladığı söylenebilir. Sergi salonuna gönderdiği "Pisuar" (şekil 1) ile sanat yapıtının zanaattan öte fikirselle önemini belirtmek istemesi bakımından bir dönüm noktasının başlangıcı sayılabilir. "Bu pisuarı Bay Mutt'ın elleriyle yapıp yapmadığınıın önemi yoktur. O bu nesneyi seçmiştir. Hayattan sıradan bir nesne almış, onu yeni bir bakış açısı ve başlık altında işlevinden soyutlayacak şekilde yerleştirmiştir-o nesne için yeni bir düşünce yaratmıştır" [1].

şekil 1. Marcel Duchamp, Çeşme (Fountain), (1917) [1]

Duchamp'ın sanatın geleneksel malzemeleri dışında farklı malzemeleri sanata yapısalcı bir anlayışla, tepkisel ve deneyici bir biçimde kullanması sanatta yeni bir geleneğin başlaması ile aslında yeniden yapılanma süreci de başlamış oldu. Gündelik hayat nesnesini bir sanat malzemesi olarak kullanmanın sanatta güzeli elde etmek yerine geleneksel bir bakış açısını yadsımak ve birçok sanatçının da perspektifinin etkilerini kırmayı başardığı söylenebilir.

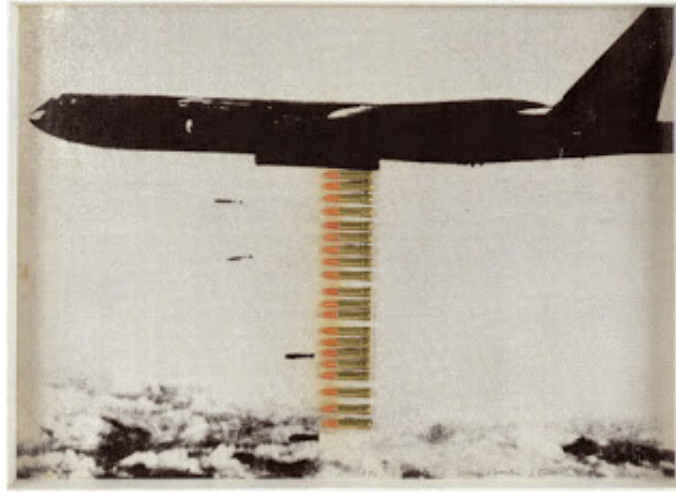
Günümüze kadar her geçen gün çeşitlenerek artan gündelik hayat nesnesi ve teknolojik ürünler, sanatsal üretimde farklı arayışlara yönelen sanatçılar tarafından kullanılarak Köklü ve etkili bir biçimde zihinsel değişiklikler yaratmaktadır. Sanatçı ifade etmek istediği düşünce ve duyguyu uygun nesnelere seçerek, nesnenin biçimine müdahale etmeden asıl kullanım amacının dışında yeni bir düzenleme yöntemiyle kullanır. Nesneyi kendi bağlamından alıp sanatsal bir bağlama sokmuştur.

Duchamp'ın bu hareketinden sonra birçok nesne farklı biçimlere büründürülerek yeni bir anlam ile sanata dâhil edilerek yeni bir anlatım biçimine neden olmuştur.

Alman sanatçı Wolf Vostell 50'li yılların başında 'dekolaj' tekniğini geliştirir. Sanat yapıtlarında toplumsal olaylara ve tüketim kültürüne karşı yaptığı incelemelerine yer verirken anlatımını güçlü kılmak için belirlediği ifadeyi, imgeyi, yapıyı, kavramsalı, izlenimi ve biçimi ortaya koymak için çalışmalarında malzemeyi en ön sıraya aldığı, malzeme ile politik duruşunu bir sanat hareketi ile ifade ettiği söylenebilir.

B-52 Lipstick Bomber, (1968) (Şekil 2) isimli çalışmasında Vostell, Vietnam'ın üzerine bomba atan bir Boeing B-52 savaş uçağının fotoğrafının üzerinde kolaj tekniğiyle bombaları ruj tüpleriyle değiştirdi. Toplumların aşırı ve bilinçsiz tüketiciliği, çağdaş adaletsizliklere ve şiddete karşı ilgisizliğini seçtiği malzemelerle ifade etmiştir.

Wolf Vostell alışılmış anlatımın dışında sanatsal anlatımını seçtiği malzemeler ile duygularını yeniden şekillendirdiği nesnelere bir form yaratmıştır. Sanatçılar duygularını ifade ederken, algıya, bilince, zihnine, kültürün ve imgelerin insan etrafında dünyayla etkileşime girebilmek için sanatsal şekillendirme yollarını arar. Seçtikleri nesnelere düşünsel bir süreçte birlikte sanatsal üretim şekilleri artık her türlü malzeme ile yapıtlarını ortaya koyar.

Şekil 2. WolfVostell, B-52 Lipstick Bomber, 1968 [2]

Sanat yapıtlarında yaşanan bu devrim, birçok gündelik hayat nesnesinin sanat malzemesi olarak kullanılması yapıtın biçim ve içeriğinin birlikteliği ile malzemeye yüklenen anlam ve görev bakımından sanatta kullanılan malzemenin dağarcığını genişletmesi bakımından son derece önemlidir.

Gündelik hayat nesnelere sanat alanında kullanılması zihinsel bir etkinlik olarak görülmektedir. Bu yaratımlar tamamen zihinseldir. Bazı sanatçılar nesneyi anlamından soyutlayarak ona yeni bir anlam vererek yeni düzenlemeler yapmakta, bazıları ise nesneyi kullanarak aktarmak istedikleri duygu ve düşünceleri kendi istedikleri bir forma dönüştürmektedir. Bu durum aslında bize nesnenin bilinen amacının dışında da kullanılarak farklı ortamlarda farklı bir amaçla kullanılabileceğini göstermektedir.

Piero Manzoni, çalışmalarında kullandığı nesnelere sanatın nesnesini sorgulayan bir tavırla şok etkisi yaratan eserleri ile tanınan İtalyan Kavramsal sanatçıydı. Piero Manzoni' nin en kışkırtıcı eserlerinden biri olan 1961'de, "Artist's Shit" (Sanatçının Dışkı) (Şekil 3) adını verdiği, doksan tane küçük mühürlü teneke kutu ile ünlendiği eserdir. Bu eserin bir konserve fabrikasına sahip olan Manzoni'nin babasının, Manzoni'ye "Sanatın bir bok değil." demesi ile ortaya çıktığı söyleniyor. Manzoni, "Artist's Shit" eserini kısmen tüketicilikle ilgili bir yorum olarak ve sanatçılara olan takıntımızdan dolayı tasarlamayı amaçlamış. Manzoni şöyle diyor; "Koleksiyoncular gerçekten samimi bir şey istiyorlarsa, sanatçı için gerçekten kişisel olan bir şey istiyorlarsa, işte sanatçının dışkısı."

Şekil 3. Piero Manzoni, Sanatçının Dışkısı, 1961 [3]

Sanatçı duygularını ifade ederken belli kurallara bağlı kalarak, toplumun beğenisine göre bir ürün yapmak yerine duygularını kendi iç dünyasını yansıtacak biçimde ifade etmeyi amaçlamaktadır. Dünyayı birebir aktarmanın dışında, kendi duygularıyla dünyayı algıladığı biçimde anlatmak istemektedir. Rüyalarını, sezgilerini, duygularını seçtiği malzemeler ile ifade etmektedir. Sanatçının duyguları ön plandadır ve her şeyden önemlidir. Ancak onları ifade ettiği sürece rahatlar. Sanatçının duygularını hayal gücüyle birleştirerek onu özgürce dışa vurması sadece sanatçının özgür olmasıyla mümkündür. Baudelaire için sanatçı, “iğrenç olan bir şeyi, sanatsal ifade gücüyle güzelliğe dönüştürür; bu da sanatın -ya da sanatçının- şaşılması ayrıcalıklarından biridir” [4].

Eva Hesse'nin çocukluğuna ve yaşantısına dair otobiyografi niteliğinde ki “Contingent” (Şekil 4) eserinde seçtiği malzemeyle yaşadığı travmaları ve kırılganlığını ifade edecek malzeme seçiminde soyut bir formla eserlerini ortaya koymuştur. Bulduğu bu formla resim ve heykel arasında çekilen sınırları da bulanıklaştırarak kendi terminolojisini yaratmıştır. Kullandığı malzeme ile kaçınılmaz olan bir çürüme ve dinamizmi ima etmek istemektedir. Çalışmalarında sanatçının hayatını kaplayan hüznü görmek de mümkündür.

Eva Hesse 1967 yılında lateks ile tanışıp eserler üretmeye başladığında, 1968 yılında Contingent'a başladığında, malzemeyle arasında bir bağ kurmuştu. Lateksin zaman içerisinde çürüyeceğini, kalitesinden kaybedeceğini biliyordu. Tıpkı hasta bir beden ya da zamana direnen insan ruhu gibi. Ama bu ruh ayakta da kalmalıydı, bunu da fiber glasslar sağlayacaktı.

Bir sanat eserinin derin etkisi kendisini yaratan sanatçının kişiliğinde bulunur. Bir eserin alımı ve değeri sanatçının kendi algıladığı dünya ve değerinden doğar. Bir yapıt yaratıcısının yaşantı ve duygularını üzerinde durularak anlaşılabilir.

Şekil 4. Eva Hesse, Contingent, 1969 [5]

Hans Haacke 1961 yılından beri kurumsal eleştirileri ile sistemi sorgulayan kavramsal sanat ile bir ifade dili geliştirmiştir. Çalışmalarında izleyiciyi de düşünsel olarak meşgul ederek çalışmalarına katılımlarını sağlamıştır. Böylece toplumsal yapıdaki görünmez dinamikleri sorgulayan mekâna özgü işler yapmıştır. Kâğıt ve yazıcıyı sanat nesnesi olarak kullanmıştır (Şekil 5).

Hakke seçtiği malzemeyi bir yandan ilk anlamı olan asıl kullanım amacından fazla uzaklaştırmadan yaratıcı bir biçimde farklı bir bakış açısıyla zihinde nesnenin anlamını başkalaştırarak sanat yapıtına dönüştürmüştür. Gündelik hayat nesnesinin sanatsal bağlamda kullanılması hem malzemenin yabancılaştırılarak bir teknik geliştirmek olarak görülür hem de alımlayıcının da şoka uğratılması niyeti de söz konusudur.

Şekil 5. Hans Haacke, Haberler, 1969/2008. RSS haber beslemesi, kâğıt ve yazıcı [6]

Gober'in çalışmaları, içinde büyüdüğü kültürün, fiziksel ve psikolojik baskılarının politik bir dille sanatsal dışavurumudur. Çalışmalarında, bireyi, çocukluk dönemlerinde fiziksel ve psikolojik olarak sınırlayan çeşitli kurallar ve bu kuralların uygulandığı, somutlaştığı nesne ve mekânları ele almıştır. Bu objeleri ve insan vücudunun bazı organlarını işlevlerinden çıkararak, deforme ederek ve gereksiz tekrarlarla sunarak, ritüelleşen kuralların insan hayatındaki olumsuz etkisini ortaya koymaya çalışmıştır... (Şekil 6) Gober, çocukluk döneminin küçük dünyasındaki baskıların, aslında sadece kendi kültürünün değil, konjonktürel olarak dünya genelinde var olan bir tutumun yansıması olduğunu eserlerinde ortaya koymaya çalışmıştır. Beden-nesne, beden-kültür, nesne-kültür, beden-politika gibi kavramların ilişkilerini irdeleyerek, kültürün aslında bir bütün halinde hareket eden bir organizma olduğuna işaret ediyor. Gober'in işlerinde kullandığı tüm nesnelere kendisinin ürettiği ve oldukça geniş bir üretim çeşitliliği olduğu göz önünde bulundurulursa, kendi öncüllerine ve çağdaşlarına göre farklı bir tarzının olduğu ortaya çıkacağı söylenebilir [7].

Sanatçının iç ve dış dünyası, kişiliği, psikolojisi ve biyografik geçmişi sanatçının ürettiği eserlerle sıkı bir bağ içerisinde olduğu söylenebilir. Gober'in de ürettiği yapıtlarla Ruhsal ve deneysel çözümleme yöntemiyle duygularını sanatsal biçimde ifade ederken gündelik hayat nesnelere sanat malzemesi olarak kullanarak yapıtlarındaki denge-oran, biçimsel düzen, renkler ve çizgilerin duygusal değerini kendi kimliğiyle birleştirerek yapıtlarına nasıl yansıttığı gözlenebilir.

Şekil 6. Robert Gober, Untitled 1990 Balmumu, insan kılı, 61.6 x 43.2 x 27.9 cm.

Felix Gonzalez, AIDS' e bağlı hastalık yüzünden kaybettiği sevgilisinin sevdiği şekerler ile sevgilisinin vücut ağırlığına denk gelen tam tamına 80 kilo şeker yığınıyla sevgilisinin alegorik bir temsili olarak Los Angeles' ta Ross' un Portresini yapmıştır. Gonzalez izleyicileri şeker almaya teşvik ederek azalan şeker miktarıyla Ross' un kilo kaybını ve ölümünden önce çektiği acıları ve ölümüyle bağdaştırıyor. Bu çalışma (Şekil 7) Felix' in en meşhur eserlerinden biri. Belki de hiçbir matem bu kadar yaratıcı tutulmadı. Felix bu şeker yığını Ross' un portresi olarak yorumluyor ve müzeye gelen her ziyaretçiden bu şekerlerden alıp yemesini isteyerek sanat eserine bizleri de dâhil ediyor. İzleyici ve eser arasında bir ilişki kurmak istiyor. Şekerler alınmazsa eserinin bir anlamı yok çünkü.

Bilimsel temeller üzerine kurulan duygusal etkiler ile bir yapıtın estetik değeri, sadece eserin kendisinin nesnel niteliğine dayandırmanın dışında insanda uyandırdığı duygu durumlarına da dayanır. Gonzalez' de bu yapıtıyla izleyicisine içinde bulunduğu ruh halini ve kendi benliğinde açılan yaraları yani kendi mesajını iletmıştır.

Şekil 7. Felix Gonzalez –Torres, İsimless, Ross' un Portresini, 1991 [8]

Do Ho Suh heykelsi enstelasyon projeleriyle kimlik, milliyet ve tarihin karşılıklı bağımlılığını aydınlatan Yapıtları ile Kore'deki çocukluğundan imgeleri çalışmalar yapmaktadır. Sanatsal çalışmaları nedeniyle Londra, Seul ve New York arasında yaşayan Suh, kendi yaşamını bir göçebe yaşam olarak nitelendirmektedir. Suh Yaşadığı coğrafyaları ve bu coğrafyalardaki mimari yapıları çalışmalarına konu etmektedir. Sanatsal çalışmalarına kumaş malzeme eden Suh toplum ve birey arasındaki kültürel değişimleri "ev" teması ile iletiyor. Suh seçtiği kumaşlarla yaptığı yarı şeffaf enstelasyonlarıyla, yaşadığı farklı coğrafyaların mimari yapılarını birebir aynı ölçekte kopyalayarak, göç ve göçün sonuçlarıyla değişen kimlikleri sorgular (Şekil 8). Hayatı bir başlangıç ve ya varış olarak değil de bir geçit olarak gördüğünü iletmek ister. Mimari bir öge olarak koridor mekânını kullanır. İşlerinde kullandığı düz koridorlar bireyin yaşadığı süreci temsil eder. Suh' a göre koridor hareketi betimler, mekânlar arası bağlantıyı sağlar. Durulmayan, devamlılığı ve hareketi vurgulayan geçiş mekânıdır. Suh bu yaklaşımını "hedefe odaklanırken ona ulaşmak için geçirdiğimiz süreci unutuyoruz, kimsenin dikkat etmediği bu sıradan alanlar olmaksızın hedefe ulaşmak mümkün değildir" şeklinde ifade etmektedir [9].

Sanatçı yapıt üretirken biçim üzerinden bir dizge ile duygularının yanında anlam üretir. Biçim anlamı sürekli biçimde anlaşılabilir kılmayı ve yorumlamayı da gerektirir. Ortaya çıkan sanat yapıtını ötekilerden ayıran duygusal bir yaşantı nesnesi, ona bireyselliği, özgünlüğü ve iç bütünlüğü olma özelliği kazandıran tüm öğeler biçim ile ilgilidir. Sanatta çoğu zaman biçimin kavranması daha güçtür. Bunun yanında yapıtın estetik olarak kabul görülmesi de biçim ile ilgilidir. Yapıtın her bir birimi diğer birimlerle ve yapıtın bütünüyle bir ilişki içindedir. Artık sıradan ve günlük olan nesnelere sanatçının ifade biçiminin duygularıyla birlikteliğinin somutlaşmış halidir.

Şekil 8. Do Ho Suh, Passage/s, 2017 [10]

3. Yöntem

Bu çalışma kapsamlı bir alan yazın (literatür) tarama yöntemi ile; gündelik hayat nesnesinin kullanım alanının sanatta kullanılarak nasıl bir anlam dönüşümü geçirdiği inceleyerek bir değerlendirme yapmaktır. Bu araştırmaya konu olan sanatta gündelik hayatın nesnesinin kullanımının, sanatçıların tutumları açısından sanatsal yaratımda ifadeyi güçlü kılmadaki etkilerine yönelik sanat alanındaki örnekler incelenip değerlendirilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili bazı dönemsel sanatçıların çalışmaları araştırılmıştır. Günümüze kadar gelen sanatsal süreçte yapılan son dönem çalışmaları, yaşanan değişimler incelenerek bulguların yorumuna yer verilmiştir.

4. Bulgular

Sanatçı biçimsel bir anlam geliştirirken kendi kişiliğiyle özdeşleşecek anlatımını güçlendirecek sanatçı kişiliğine de uygun olan bir nesne ile bir anlatım geliştirir. Alışlagelmişin dışında kendi deneyimleriyle ilgili yaşamından izler sunabilecek ve duygularını dışsallaştıracak bir ifade biçimi için uygun nesnelere yeni bir gerçeklik yaratmak amacıyla yaratıcı bir süreci başlatır. Bilinçaltı ve sezgiler birleşerek zihinde canlanmasıyla esine dönüşür. Bu esinlenme yaratmaya fikri ile duyguların somutlaşmış ifadesine dönüşür. Sanatçı duygularını ifade ederken seçeceği malzemenin anlamı güçlü kılmadaki etkisi önce sanatçının kendisini tatmin edebilmelidir. Estetik ve özgün bir şekilde kendi imgeleri anlamlı bir bütün yakalayabileceği biçimler arar.

Sanatın biçimsel ve anlamsal dönüşümü üzerine sanat dünyasında birçok sanatçı kullandıkları farklı nesnelere sanatın sınırlarını sorgulayarak, sanatın nesnesinin çevresini saran kabuklardan kurtaracak bir tavır takındıkları söylenebilir. Sanatçılar duygularını ifade edebilmek için sanat yapıtlarını oluştururken alışlagelmişin dışında farklı nesnelere yeni bir ifade dili oluşturmayı amaçladıkları birçok sanat yapıtında görmek mümkündür.

5. Sonuç

Sanatsal yaratımlarda bir fikri, bir ifadeyi ya da bir duyguyu aktarmada sanatçıya yol gösteren ve sanatçının aracı olan malzemenin önemi, günümüzden geçmişe bakıldığında tarihsel süreçte birçok sanatsal ve toplumsal alanlarda deneyimlenen çalışmalarda ortaya konulan eserlerde fikir, biçim ve süreç ekseninde ortaya çıkmaktadır. Sanatçıların bir fikri bir duyguyu ifade ederken farklı yaratma teknikleriyle üretimlerinde kullandıkları malzemeyi eserlerine dâhil etme biçimleri incelenmiştir. Sanatçıların ütöpik girişimleriyle gündelik hayat nesnesini kendi duygularının malzemeler aracılığıyla sanata dahil etmeleri, malzemenin sınırlarını sorgulayan bir tavırla arasının hiç de iyi olmadığı sınırları da aştığı söylenebilir.

Marchel Duchamp'ın sınırların anlamını değiştirdiği çalışmalarıyla birçok sanatçıya da ön ayak olduğu göz ardı edilemez. Sanatçıların pratiklerinde sınır ihlali, malzeme farklılığı ve fikre verilen önem arttığı söylenebilir. Çağdaş sanat tarihine bakıldığında sanatçıların özerkliklerini kazanmak için kendi alanlarında bağımsızlaşarak sınırları ortadan kaldırmaya yönelik çabaları ile sınırlar aşılmaya çalışılmıştır.

Sanatçıların duygularını ifade ederken kullandıkları nesnelere ile sanat tanımındaki sanat nesnesinin sınırları sıradan malzemeleri de kapsayacak bir şekilde genişletildi. Sanatta kullanılan geleneksel malzeme ve yöntemler yerine gündelik hayat nesnesini sanatsal çalışmalarında kullanan sanatçılar, kendilerine yeni bir ifade biçimi geliştirmişlerdir. Sanatçı kendini ifade edebilmek için seçtiği nesne ile geçmiş hayatında belleklerinde yer edinen duygu durumlarının dışavurumunda, nesnenin taşıdığı anlam sanatsal düşüncesinin ve gerçek ile imgelerin yansıtılmasında önemli bir araç olmuştur. Birçok sanatçı hızla bir şekilde değişen dünyada duygularını ifade edebilmenin yollarını ararken, kendi çevrelerinde yer almış olan ve sürekli temas ettikleri nesnelere sanatsal yaratımlarında kullanmak için sanata dâhil etmeleri günümüzde de devam etmektedir. Sanatçıların kişiliği, psikolojisi ve biyografik özgeçmiş, sanatçının ortaya koyduğu yapıt ile sıkı bir bağ içerisinde olduğu söylenebilir. Sanatçılar duygularını aktarmak için ortaya koyacağı yapıtta doğrudan ve ya dolaylı olarak biçimsel düzen, oran-orantı, çizgi, renk, denge unsurlarının duygusal değerlerini de göz önünde bulundurur. Yapıt içindeki nesne-duygu birlikteliği sanatçının kimliğini de yansıtır. Sanattaki bu "şey" arayışıyla güncel durumlar ve problemler ve çözüm arayışları hazır nesneyi ve doğanın kendisini bile sanatın malzemesi haline getirmiştir. Artık doğa ve her şey sanatın malzemesi olmasıyla birlikte yeni sanatsal eylemler ile sanat yapıtlarının üretiminde sanatla hayat arasındaki malzeme dağarcığı geliştikçe sanat ve hayat arasındaki sınırları belirsizleştirecektir. Sanattaki bu yeni malzeme açılımları hem sanatçıların yaratma süreçlerini hem de sanatçıların malzemeye yaklaşımları, sanatçılarla birlikte izleyicinin de sanata olan bakış açılarını büyük ölçüde etkilemiştir. Bu bağlamda malzemenin yaratım esnasında teknik, tinsel ve kavramsal önemi çok büyüktür.

6. Yazar katkı beyanı

Makalenin yazım, kapsam, içerik ve düzenlemesi Gül AYDIN tarafından yapılmıştır.

7. Etik kurul onayı ve çıkar çatışması beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Makalede herhangi bir kişi/kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

8. Kaynaklar

- [1] Antmen A. *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımları*. İstanbul, Türkiye, Sel Yayınları, 2013.
- [2] MoMA. "Wolf Vostell B 52 Lipstick Bomber 1968". <https://www.moma.org/collection/works/204721> (07.07.2022).
- [3] Özgür Denizli. "Sanat ve Zihin Hakkında Ne Biliyoruz? (1)-Paul Bloom". <https://ozgurdenizli.com/sanat-ve-zihin-hakkinda-ne-biliyoruz-1-paul-bloom> (09.07.2022).
- [4] Bozkurt N. *Sanat ve Estetik Kuramları*. İstanbul, Türkiye, Ara Yayınları, 1992.
- [5] Eva Hesse. "Eva Hesse -Contingent- Search the Collection, National Gallery". <https://cs.nga.gov.au/detail.cfm?IRN=49353> (15.07.2022).
- [6] Amazon. "Hans Haacke: All Connected". <https://www.amazon.com/Hans-Haacke-Connected-Massimiliano-Gioni/dp/0714879762> (19.07.2022).
- [7] Aydın S. "Robert Gober'in Çalışmalarında Beden ve Nesne Gerilim". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 231-244, 2012.
- [8] Wikiart. "Untitled" (Portrait of Ross in L.A.) Felix Gonzalez-Torres". <https://www.wikiart.org/en/felix-gonzalez-torres/untitled-portrait-of-ross-in-l-a-1991> (20.07.2022).
- [9] Gürani FY, Arabalı Koşar ST. "Do Ho Suh Eserlerinde Tekstil Malzemenin Mimari Öğelerde Semiyotik Bağlamda Değerlendirilmesi". *İdil*, 7(52), 1489-1498, 2018.
- [10] Domus. "Do Ho Suh: Passage/s". https://www.domusweb.it/en/news/2017/02/14/do_ho_suh_passage_s.html (15.07.2023).